

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Освітній ступінь бакалавр

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Спеціальність: 231 Соціальна робота

Освітньо-професійна програма: Соціальна робота (соціально-психологічне
консультування)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні науково-методичної комісії
факультету соціальної та психологічної
освіти

«4» квітня 2022 р.

(протокол № 6)

Голова науково-методичної комісії

 доц. Бондаренко Г.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «Бакалавр» зі спеціальності 231 «Соціальна робота», схвалена науково-методичною комісією факультету соціальної та психологічної освіти (протокол № 6 від 04 квітня 2022 року).

Екзамен є кваліфікаційним і призначений для визначення теоретичної і практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань, зокрема готовності до розв'язання складних спеціалізованих задач або практичних проблем у соціальній сфері із застосуванням теорії і методів соціальної роботи.

Програма і порядок проведення випускних екзаменів визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими документами, зокрема Наказ №383 о/д від 28.03.2022 р. ректора УДПУ Про завершення II семестру та проведення випускної атестації 2021/2022 навчального року».

Програма включає перелік тем з дисциплін циклу професійної підготовки, передбачених навчальним планом, освітньо-професійною програмою підготовки фахівців зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Обов'язковим є презентація здобувачем розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми у соціальній сфері із застосуванням теорії і методів соціальної роботи.

**ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ: 231 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ: СОЦІАЛЬНА РОБОТА
(соціально-психологічне консультування)
ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ «БАКАЛАВР»**

Бакалавр повинен оволодіти:

загальними компетентностями:

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
5. Здатність планувати та управляти часом.
6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети
14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фаховими компетентностями:

1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).
2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.
3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.

14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій - партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
для випускної атестації здобувачів вищої освіти
за спеціальністю «Соціальна робота» ОС «Бакалавр»

Змістовий модуль 1. Наукові засади розвитку соціальної роботи

Соціальна робота як взаємозв'язок теорії та практики

Суть понять „теорія соціальної роботи”, об’єкти і суб’єкти соціальної роботи. Класифікація інституцій соціальної роботи в Україні. Функції і принципи соціальної роботи. Сутність поняття „метод соціальної роботи”. Характеристика методів соціальної роботи. Форми соціальної роботи. Класифікація методів соціальної роботи за мотиваційною характеристикою способів впливу на стан і поведінку особи чи спільноти людей, які потребують допомоги (соціально-економічні, організаційно-розпорядчі, психологічні, соціологічні). Нормативно-правова база соціального захисту населення України.

Еволюція поглядів на соціальну роботу

Вплив запровадження християнства на розвиток соціальної підтримки у Київській Русі. Значення благодійності для розвитку соціальної роботи. Структура системи соціальної підтримки у XIX сторіччі. Передумови розвитку соціальної роботи в Україні.

Соціальна політика держави як основа діяльності соціального працівника Різноманіття підходів до організації системи соціальної політики. Сутність соціальної політики держави, напрямки та пріоритетні завдання її реалізації. Поняття, об’єкт та умови реалізації соціальної політики. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної роботи. Система служб соціальної допомоги населенню.

Змістовий модуль 2. Теорії соціальної роботи

Типи теорій і моделей соціальної роботи

Взаємозв'язок теорії та практики соціальної роботи. Класифікація теоретичних моделей соціальної роботи. Структурний підхід до соціальної роботи. Функціональний та діагностичний підходи до соціальної роботи.

Психологічні моделі соціальної роботи

Психодинамічна модель соціальної роботи. Особливості ведення соціальної роботи в рамках когнітивно-біхевіористської моделі. Гуманістично-екзистенційна модель соціальної роботи. Екзистенційний підхід у соціальній роботі.

Соціологічні теорії соціальної роботи

Системно-екологічна модель соціальної роботи. Екологічна модель соціальної роботи. Соціально-радикальна модель. Теорія ролей. Стигматизація.

Комплексні моделі соціальної роботи

Кризове втручання. Здійснення інтенсивного догляду. Модель, зосереджена на вирішенні завдань. Сімейна терапія. Психосоціальна терапія. Соціально-педагогічна модель соціальної роботи.

Змістовий модуль 3. Методи соціальної роботи

Філософські та соціологічні основи соціальної роботи

Сутність методів соціальної роботи. Загальні, загальнонаукові та спеціальні наукові методи. Зв'язок теоретичної соціології та соціальної роботи. Роль соціології в становленні соціальної роботи. Соціально-економічні, соціологічні та організаційні методи. Класифікація методів соціальної роботи. Зміст та характеристика методів соціальної роботи. Соціологічні методи соціальної роботи. Теоретичні основи соціологічного забезпечення діяльності організацій і установ соціальної сфери. Етапи та специфіка проведення соціологічних досліджень. Організаційно-управлінські методи в соціальній роботі. Зміст і характеристика організаційно-розпорядницьких методів соціальної роботи. Методи аналізу документації. Психологічні методи соціальної роботи. Зміст і завдання психологічних методів соціальної роботи. Діагностичний етап соціальної роботи. Моделі індивідуальної роботи. Консультування як метод соціальної роботи. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи. Генеза поняття «Клієнт соціальної роботи». Класифікація типологічних особливостей клієнтів соціальної роботи.

Методичний інструментарій соціальної роботи

Методи соціальної роботи з групою. Соціальна робота з групою. Основні моделі соціальної роботи з групою. Методи соціальної роботи з «групами ризику». Загальне визначення поняття «група ризику». Характеристики «груп ризику». Особливості застосування методів соціальної роботи з різними категоріями клієнтів з «груп ризику». Актуальні методи соціальної роботи. Фостеринг.

Психолого-педагогічні засади соціальної роботи

Педагогічні та психологічні методи вирішення завдань соціальної роботи. Роль педагогічних та психологічних знань в теорії соціальної роботи. Педагогічні принципи та зміст соціальної роботи. Особливості соціально-педагогічної терапії.

Технології соціальної роботи

Специфіка технологій соціальної роботи. Основні компоненти технологізації соціальної роботи. Структура технологій соціальної роботи. Етапи реалізації соціальних технологій. Класифікація соціальних технологій.

Змістовий модуль 4. Роль соціальної роботи в нормалізації соціальних відносин

Портрет соціального працівника та етичні правила його діяльності

Особливості та характеристика основних напрямків діяльності соціального працівника. Багатоманітність функцій соціального працівника. Кодекс етики соціального працівника. Особисті та професійні якості, необхідні для професійної соціальної роботи.

Основи комунікативної діяльності працівника соціальної сфери

Основні поняття теорії комунікації. Мовна комунікація. Правила вступу в контакт. Види слухання. Невербальні засоби спілкування. Мовні тактики переконання.

Особливості консультування в соціальній роботі

Цілі та завдання консультування. Напрямки консультативної роботи в системі соціальної роботи. Принципи консультування. Особистісні якості та професійні вміння консультанта. Типові помилки в консультуванні. Етапи консультативної бесіди. Побудова схеми соціальної історії клієнта.

Змістовий модуль 5. Система соціального захисту різних верств населення

Соціальна робота з молоддю

Загальна характеристика молоді як соціальної групи. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з молоддю. Основні напрямки соціальної роботи з молоддю. Структура діяльності системи центрів соціальних служб для молоді. Соціальна допомога молодим жінкам.

Соціальна робота з людьми похилого віку

Уявлення про старість та старіння. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з людьми похилого віку. Методи та технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Організація системи надання допомоги людям похилого віку.

Соціальна турбота про людей з інвалідністю

Поняття інвалідності та її види. Органи влади в Україні, що здійснюють підтримку та соціальний захист людей з обмеженими можливостями. Соціальна робота з дітьми-інвалідами. Працевлаштування, освіта та професійна підготовка людей з обмеженими можливостями. Система соціального захисту людей з обмеженими можливостями.

Змістовий модуль 6. Соціальна робота з дезадаптивними групами клієнтів

Девіантна поведінка як проблема соціальної роботи

Поняття соціальної реабілітації дітей з девіантною поведінкою. Соціально-педагогічні завдання та функції соціальній реабілітації. Фактори посилення девіації дітей та підлітків. Програма соціальної реабілітації. Форми прояву девіації.

Соціальна робота з проблемними сім'ями

Поняття та види взаємовідношень у сім'ї. Дисфункціональні (неблагополучні) сім'ї. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з дисфункціональними сім'ями. Методи та технології соціальної роботи з сім'єю.

Організація надання допомоги сім'ям. Практичні завдання соціальної роботи з сім'ями.

Соціальна робота з дітьми, що залишились без піклування батьків

Сирітство як соціальне явище. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з безоглядними дітьми. Методи та технології соціальної роботи з дітьми, що залишились без піклування батьків.

Соціальна робота з клієнтами, що залишилися без житла.

Бездомність та її причини. Загальні підходи та принципи роботи з бездомними людьми. Методи і технології соціальної роботи з бездомними. Організація надання допомоги бездомним. Організація діяльності соціальних служб в напрямку забезпечення бездомних осіб необхідними для життя умовами.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Комплексний кваліфікаційний екзамен приймається Екзаменаційною комісією. Склад комісії затверджується наказом ректора університету. До складання атестаційного екзамену допускаються студенти, які не мають академічної заборгованості. Студент отримує екзаменаційний білет, час для підготовки відповіді відводиться у межах 30 хвилин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВІДПОВІДІ СТУДЕНТА

Оцінювання студента здійснюється за стобальною шкалою відповідно до вимог ЄКТС: відмінно (A), добре (BC), задовільно (DE), незадовільно (FX).

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену затверджена на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи протокол № 9 від 4 квітня 2022 року.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник / Семигіна Т. В та ін.; за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. К. : Академвидав, 2005. 304 с.
2. Грабовенко Н.В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Методи соціальної роботи». К. : МАУП, 2018. 48 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / За заг. ред. проф. І. Д. Звєрської. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
4. Етика соціальної роботи : навч. посібник. МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. С. О. Роєнко. 2-е вид., переробл. та доповн. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 202 с.
5. Ісаченко В. П. Людина в сучасному соціумі: Навчальний посібник // Уклад. : В. П. Ісаченко. Умань : ФОП Жовтий, 2016. 210 с.
6. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Кравченко, О. О. Матрос; МОН України. Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Вид. 3-є доповн. та переробл. Умань : Візаві, 2018. 185 с.
7. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / упорядники: С.Я. Марченко, М.С. Кратінов, Л.Ц. Ваховський, О.П. Песоцька, В.О. Кратінова, О.Л. Караман. Луганськ: Альма-матер, 2005. 408 с.
8. Ковальчук Н. П. Основи соціалізації особистості: посібник. Умань: ПП Жовтий, 2011. 118с.
9. Лукашевич М. П. Соціальна робота: теорія і практика [підручник] // Лукашевич М. П., Семигіна Т.В.; 2-е вид. – К. : Каравела, 2015. 368 с.
10. Методи соціальної роботи : Навчальний посібник / Уклад. : І.Г. Гончар. Умань : «Візаві», 2018. 117 с.
11. Ревнюк Н.І. Методи соціальної роботи: курс лекцій. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2015. 105 с.
12. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
13. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
14. Теорія і методи соціальної роботи : [Підручник для студентів вищих навчальних закладів] / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. К. : Академвидав, 2005. 328 с.
15. Глумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упор. Л. В. Лохвицька. – 2-ге вид., оновл. – Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 232 с.

Зав. кафедри
соціальної педагогіки та
соціальної роботи
к. пед. н., доц.

Ірина АЛБУЛ